NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V ORGANIZACIJAH

Zoran Jelenc

Temeljni problem, ki smo si ga zastavili v raziskavi, je bil: raziskati pojavnost in procese neformalnega izobraževanja odraslih v organizacijah.

Problem se mi je zdel zanimiv z več zornih kotov, najpomembnejši pa so bili:

* neformalno izobraževanje je področje, ki se v izobraževanju odraslih čedalje bolj uveljavlja tako po obsegu kot tudi po svojem pomenu za celotno izobraževanje odraslih;¹

* uveljavljanje strategije in koncepcije vseživljenjskosti (permanentnosti) izobraževanja povzroča med drugim tele tri vrste temeljitih sprememb v celotnem sistemu izobraževanja, in še posebej v izobraževanju odraslih (Cross 1981): prestrukturiranje celotnega sistema izobraževanja; včlenitev številnih novih subjektov kot nosilcev in izvajalcev izobraževanja; spoznanje, da imajo ljudje čedalje več možnosti za samostojno učenje in izobraževanje;

* spoznanja Kanadčana A. Tougha o »učnih projektih odraslih« (Tough 1979), ki kažejo, da je namerna učna in izobraževalna dejavnost ljudi dosti večja, kot se navadno misli, in da domala ni človeka, ki ne bi vsako leto opravil vsaj en »učni projekt«;²

* koncepti, ki kažejo na to, da se učenje in izobraževanje čedalje bolj povezujeta in organsko spajata s svojim okoljem, to pa so zlasti: »družba, ki se uči« (Learning Society), »mesto, ki se uči« (Educating City), »organizacija, ki se uči« (Learning Organization), pa tudi bolj celostne strategije, kot so »celotno svetovno učenje« (Global Learning), »vsakodnevno učenje« (Everyday Learning), »vseživljenjsko učenje/izobraževanje« (Life-Long Learning Education), »skupnostno izobraževanje« (Community Education) itn.

* ugotovitev, da se izobraževanje v organizacijah, še posebej v delovnih organizacijah, zelo enostransko prikazuje in raziskuje in da še posebno manjka raziskav o neformalnem izobraževanju v organizacijah; ta pomanjkljivost se mi je zdela v primerjavi s tem, kar vemo o učenju in izobraževanju posameznikov, tolikšna, da povsem deformira našo vednost in predstave o možnostih izobraževanja ali učenja v organizacijah.

Izhajajoč iz takšnih in podobnih razmišljanj, kot sem jih navedel zgoraj, sem si pri razčlenjevanju problema postavil dve temeljni domnevi, in to sta:

– da je neformalno izobraževanje odraslih sestavina dejavnosti vseh organizacij in da se pojavlja v posebnih oblikah, ki jih še premalo poznamo in bi jih bilo treba boljše raziskati in predstaviti;

– da je neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah tudi sestavina delovanja in življenja vsake lokalne skupnosti

¹Številne raziskave (med temi tudi Tough 1979, Jelenc 1989) potrjujejo, da zavzema neformalno izobraževanje vsaj devet desetlin vsega izobraževanja odraslih, njegov pomen pa bi lahko označili s trditvijo, da je neformalno izobraževanje »najbolj dinamičen naboj vsega izobraževanja odraslih« (podrobneje: Jelenc 1990); to je seveda posledica velikih sprememb in novih možnosti, ki se odpirajo sodobnemu izobraževanju v novejšem času, ki pa so znane in jih na tem mestu ni potrebno ponovno razlagati.

²Učni projekt je avtor opredelil kot niz med seboj povezanih učnih epizod, ki trajajo najmanj 7 ur, so strogo namensko usmerjene k pridobivanju določenega opredeljenega znanja ali spretnosti ali kake druge trajnejše osebne spremembe, in se morajo v tem minimalnem obsegu zgoditi v razdobju polovice leta, lahko pa seveda trajajo tudi dlje. O tem podrobneje Tough 1979 ali Jelenc 1983; Toughova spoznanja so najpomembnejše vplivala tudi na zamisel in metodologijo raziskave, o kateri govorim v tem prispevku.

in se spontano oblikuje v mrežo ponudbe izobraževanja in učenja v lokalni skupnosti.

Empirična potrditev teh dveh domnev (obe pa sta bili tudi še podrobneje razčlenjeni) bi nam omogočila splošna spoznanja o možnostih izobraževanja, ki jih dozdaj še nismo imeli. Zato smo poleg teoretičnega študija problema zasnovali empirično raziskavo s temile raziskovalnimi pristopi:

– temeljna enota opazovanja in raziskovanja so bili »programi ali projekti neformalnega izobraževanja ali učenja odraslih v organizacijah« (skrajšano jih označujemo PNIO); ugotovili, opisali in analizirali smo vse PNIO, ki smo jih mogli identificirati v organizacijah, zajetih v raziskavo;

– v raziskavo smo zajeli vse organizacije, tako poklicne kot tudi prostovoljske, ki smo jih našli v izbranih krajevnih skupnostih; tako nismo raziskovali vzorca organizacij, ampak vse delujoče organizacije (izločili smo le nekatere, ki niso ustrezale po izbranih merilih, med temi so bile tudi organizacije, ki se poklicno ukvarjajo z izobraževanjem odraslih);

– raziskavo smo izvedli v štirih krajevnih skupnostih, ki so se med seboj močno razlikovale po svojih geografskih, gospodarskih, sociokulturnih, demografskih in drugih dano-
stih.

Tako je raziskava zajela: 4 krajevnih skupnosti, 106 organizacij (59 delovnih in 47 prostovoljskih) in 429 programov neformalnega izobraževanja odraslih (PNIO). Za vse te tri vrste subjektov raziskovanja smo določili 57 spremenljivk, s katerimi smo opazovali, opisovali in analizirali pojav neformalnega izobraževanja v organizacijah. Kot PNIO smo upoštevali le tisto izobraževalno dejavnost, ki je imela jasen in razpoznaven izobraževalni ali učni smoter, značilnosti neformalnega izobraževanja, določen potek in čas trajanja, določljive cilje, vsebino, epizode, čas, obliko, udeležence in izvajalce.³ Raziskovanje smo izpeljali z metodo poglavljenega (kliničnega) intervjuja, podatke so dajali tisti predstavniki organizacij, ki so najbolj poznali izobraževanje v obravnavani organizaciji. Uporabili pa smo tudi deskriptivno metodo, s katero smo iz sekundarnih virov dobili podatke za nekatere spremenljivke. Ugotovitve o PNIO in organizacijah temeljijo na študiji primerov obravnavanih PNIO in organizacij; ob takšni, kvalitativni analizi smo opravili tudi statistično analizo, ki je omogočila navzkrižne primerjave med spremenljivkami in ugotavljanje statistične pomembnosti razlik ali povezanosti med njimi.⁴

V raziskavi smo izhajali iz opredelitve, da je neformalno izobraževanje odraslih izobraževanje, ki ni namenjeno pridobivanju formalnega in javno veljavnega izkaza o stopnji izobrazbe in usposobljenosti.⁵

³Glavni razpoznavni znaki za PNIO so bili: jasen in določen učni ali izobraževalni smoter (če je imela dejavnost več smotrov, je moralo biti učenje/izobraževanje njen glavni namen); dejavnost mora potekati v organiziranih oblikah – epizodah; imeti mora daljši, ne le trenutni, za rešitev določenega problema potrebni učni/izobraževalni učinek. PNIO je moral biti dejavnost raziskovalne organizacije, kar smo ugotavljali po posebnih merilih.

⁴Na tem mestu ne moremo podrobneje opisovati metode raziskovanja, ki je bilo zelo zahtevno, saj smo raziskovali pojav, ki ga je zaradi njegove raznolikosti zelo težko raziskovati, ob tem pa tudi sam pojem ljudem ni dovolj poznan.

V raziskavi nas je še posebej zanimalo: a) kakšen odnos imajo organizacije do neformalnega izobraževanja odraslih in kakšno mesto ima neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah; b) v kakšnih oblikah in procesih se pojavlja neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah; c) kako vplivajo različne značilnosti opazovanih organizacij na izobraževanje in učenje odraslih v organizacijah; č) kako se pojavlja neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah v lokalni skupnosti.

Empirične ugotovitve so potrdile domala vse raziskovalne domneve, ki smo jih postavili, raziskava pa nam daje tudi številne podatke, s katerimi lahko prikažemo in pojasnimo raziskovani pojav, to je neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah. Še posebno vrednost imajo nekatere empirične ugotovitve, ki nam ta pojav osvetlujejo z doslej malo znanih ali pa sploh še neznanih zornih kotov. V nadaljevanju predstavljam nekaj najpomembnejših rezultatov raziskovanja.

1. Izobraževanje in učenje je splošna potreba vseh organizacij, ki se izraža predvsem v oblikah neformalnega izobraže-

vanja, pri čemer smo uporabljali različne pripomočke za to, da smo dajalce podatkov opozorili na pojav neformalnega izobraževanja, ker le-ta ni dovolj prisoten v naši zavesti; v dozdajšnjih raziskavah pa so navadno vprašanja postavljena tako, da usmerjajo pozornost na formalno izobraževanje ali vsaj bolj na izobraževanje, ki se izvaja v bolj strukturiranih oblikah (npr. tečaji, predavanja, seminarji ipd.). Iz nadaljnega besedila bomo videli, da smo z našim metodološkim pristopom zajeli tudi takšne oblike, ki jih s tradicionalnimi pogledi na izobraževanje sploh ne bi šteli za izobraževanje odraslih.

2. Neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah poteka v programih ali projektih neformalnega izobraževanja ali učenja odraslih (PNIO) in ga je mogoče opazovati z opredelitvijo enotnih prvin in značilnosti PNIO. Ugotovljeno je, da so redke organizacije, ki v letu dni ne izvedejo vsaj enega PNIO – takšnih je bilo le 12 odstotkov organizacij (med delovnimi organizacijami le 10 odstotkov), in da pride v povprečju na orga-nizacijo 5,4 PNIO, vsak PNIO ima 4,4 epizode in traja 5,2 uri. V pogostosti in načinu izvedbe PNIO se delovne in prostovoljske organizacije med seboj nekoliko razlikujejo (delovne organizacije imajo v povprečju več PNIO kot prostovoljske).

Ugotovitve zelo spominjajo na ugotovitve A. Tougha (1979) o učnih projektih odraslih. Lahko celo rečemo, da naša raziskava potrjuje izsledke A. Tougha in omogoča njihovo apliciranje tudi na organizacijo kot subjekt izobraževanja. Tako kot je bilo ugotovljeno za posameznike, velja tudi za organizacije, da jih je zelo malo, ki nimajo programov izobraževanja. Ugotovitev je pomembna, saj kaže, da je izobraževanje, zlasti neformalno izobraževanje odraslih (delež le-tega je okrog tri četrtine) stalna

značilnost, morda bi lahko rekli celo konstruktivna prvina organizacij.⁷

V raziskavi smo podrobno analizirali PNIO in ugotovili zelo zanimive podatke, med katerimi bi se v tem prikazu omejil na tele:

2.1. V organizacijah smo identificirali 17 različnih oblik izobraževanja odraslih, to pa so: predavanje, izobraževalni sestanek ali pogovor, posvetovanje, seminar, tečaj, učni krožek ali aktiv, mentorstvo ali inštruktaža, svetovanje ali konzultacija, praktično usposabljanje ali vadba, predstavitev ali prikaz, razstava, predstava ali kulturna prireditev, ekskurzija ali študijski obisk, družabna prireditev, tekmovanje ali kviz, akcija (pri vseh seveda z izobraževalnim namenom) ter izobraževanje na daljavo.

2.2. Za vse navedene oblike smo ugotovili tudi, katere so prevladujoče v posameznih PNIO in kako pogoste so.

V grafikonu je prikazana struktura PNIO po prevladujoči obliki; vidimo, da so najpogostejše prevladujoče oblike predavanje, izobraževalni sestanek, učni krožek, praktično usposabljanje/vadba, sledijo pa jim precej izenačene – seminar, tečaj, svetovanje/konzultacija, ekskurzija/obisk, predstavitev/prikaz itn.

V raziskavi smo vsak PNIO poskušali opredeliti s 25 značil-

Potrebe po izobraževanju in uresničevanje izobraževanja v organizacijah

Potrebe in uresničevanje izobraževanja	Delež org. (v %) za vse org.	Delež NFI v vsem izobražev. v org.
Potrebe po izobraževanju	97	98
Uresničevanje izobraževanja v organizacijah	88	92
Uresničevanje izobraževanja zunaj organizacij	77	98

org. = organizacija

NFI = neformalno izobraževanje

DO = delovna organizacija

vanja odraslih. Le trije odstotki vseh organizacij ne izražajo teh potreb, med izraženimi potrebami pa obsegajo potrebe po neformalnem izobraževanju tri četrtine vseh potreb. Devet desetin organizacij na neki način uresničuje izobraževanje v lastni organizaciji, več kot 80 odstotkov te dejavnosti pa sestavlja neformalno izobraževanje odraslih.

Na prvem mestu med področji izobraževanja, če jih primerjamo po njihovem namenu ali vsebini (primerjali smo neformalno izobraževanje za delo/poklic, za družbeno-politično delovanje in za splošne osebne potrebe, ob teh pa še formalno izobraževanje), je neformalno izobraževanje za delo ali poklic. Neformalno izobraževanje odraslih je približno enako značilno za vse organizacije, saj med njimi niso bile ugotovljene statistično pomembne razlike niti v izraženih potrebah po neformalnem izobraževanju odraslih niti v uresničevanju tega izobraževanja v organizacijah.

Ta ugotovitev je v očitnem nasprotju z dozdajšnjimi, ki govorijo o tem, da je izobraževanje razvito predvsem v velikih organizacijah ali pa v tistih, ki imajo posebne službe za izobraževanje.⁶ To razliko lahko pojasnimo predvsem s tem, da je bil metodološki pristop v naši raziskavi drugačen od tistega, ki ga sicer uporabljajo raziskovalci. Mi smo odkrivali izobraževanje z metodo poglobljenega (»kliničnega«) intervju-

⁵ Ker se pojma »formalno« in »neformalno« izobraževanje v literaturi ne obravnava enotno, sem se odločil za to opredelitev, pri kateri se ne upošteva način izvedbe izobraževanja in velja za novejšo terminološko različico obravnavanega pojava.

⁶ Takšne ugotovitve zanesljivo veljajo za vse raziskave, ki so bile opravljene v Sloveniji ali v bivši Jugoslaviji, zelo verjetno pa še za večino drugih držav. Med viri, ki so nam bili dostopni, smo našli izjemo – Japonsko, za katero imamo npr. podatke, da ima 95 odstotkov

zasebnih podjetij lastno (in-service) izobraževanje, to pa velja približno enako za velika kot tudi za manjša podjetja.

⁷ Morda je pretirano, če rečem tako, vendar sem pomislil, da bi po tem, ali organizacija ima izobraževanje ali ne, lahko presojali, ali je izobraževalno »pismena« ali ne; zdi se, da mora vsaka organizacija imeti neko obliko izobraževanja ali učenja, ker je sicer ne moremo šteti za dovolj razvito.

PNIO po prevladujoči obliki izobraževanja

A predavanje	I predstavitev, prikaz
B izobraževalni sestanek	J razstava
C posvetovanje	K predstava, kulturna prireditev
Č seminar	L ekskurzija, obisk
D tečaj	M družabna prireditev
E učni krožek	N tekmovanje, kviz
F mentorstvo	O akcija
G svetovanje, konzultacija	P izobraževanje na daljavo
H praktično uspos., vadba	R kombinacija, ni določljivo

nostmi (spremenljivkami). To so bile: prevladujoča oblika; tema/vsebina; komu je namenjen; katere potrebe zadovoljuje; cilji; kdo je dal pobudo; kdo je bil odgovoren za izpeljavo; kdo je financiral; število epizod; časovna razporeditev epizod po mesecih; dnevna razporeditev epizod; trajanje epizod; trajanje programa; prostor, kjer poteka; učna sredstva in pripomočki; oblike izobraževanja po pogostnosti; izvajalci; število udeležencev; od kod so udeleženci; področje vplivanja; ugotavljanje znanja in učinkov; povezanost z dejavniki v organizaciji; povezanost z dejavniki zunaj organizacije; povezanost s krajevno skupnostjo. Seveda smo imeli težave, ko smo želeli za vseh 429 PNIO dobiti vse podatke; nismo jih dobili. Vendar nam je ta navidezna metodološka pomanjkljivost pomagala, da smo razporedili PNIO v dve skupini: a) v tiste, kjer smo lahko določili vse elemente, in b) tiste, kjer ni bilo mogoče določiti vseh elementov. To pa nam je pomagalo k ugotovitvi, da imamo v organizacijah dve vrsti PNIO: a) bolj formalizirane, ki jim lahko določimo vse elemente; v teh prevladujejo oblike kot so: tečaj, predavanje, seminar, posvetovanje, ekskurzija itn., in b) manj formalizirane, kot so: tekmovanje/kviz, svetovanje, mentorstvo/inštruktaža, učni krožek/aktiv; praktično usposabljanje; družabno srečanje; kulturna prireditev, predstavitev/prikaz; pogovor/sestane itn. To pa je že podatek, ki potrjuje našo tezo, kako raznovrstno in s tem tudi težko določljivo je neformalno izobraževanje v organizacijah, kar povzroča že navedeno težavo, da z običajnimi metodološkimi postopki ne moremo ustrezno prikazati vsega izobraževanja v organizacijah.

2. 3. Potrebe, ki jih zadovoljujejo PNIO, so tele:

- uresničevanje temeljnih strokovnih smotrov (funkcij) organizacije ali za delo v organizaciji – skoraj tri četrtine vseh PNIO (71,64%);

- uresničevanje širših družbenih ali političnih smotrov – petina vseh PNIO (20,3%);

- zadovoljevanje drugih splošnih smotrov in potreb (15,6%).

2. 4. PNIO potekajo v zelo različnih prostorih v organizaciji in tudi zunaj nje (to navadno niso namenski prostori za izo-

brazevanje). Pri njihovem izvajanju se uporabljajo različni učni pripomočki, vendar prevladujejo preprosta vizualna sredstva in tudi delovni pripomočki. Največji delež »učnega osebja« so strokovnjaki različnih strok. Le desetina PNIO se konča s kakšnim pisnim izrazom.

3. V raziskavi smo ugotavljali, kako vplivajo na značilnosti in izvajanje PNIO nekatere značilnosti in izvajanje organizacij (neodvisne spremenljivke). Te značilnosti so bile: vrsta organizacije, način njene organiziranosti, področje dejavnosti, velikost, sestava zaposlenih po spolu, starosti in izobrazbi, finančna uspešnost, značilnosti razvoja organizacije, izobraževalna aktivnost in organiziranost, gmotne možnosti za izobraževanje, vrednotenje izobraževanja, razvoj izobraževanja v organizaciji in nekateri dejavniki, ki vplivajo na izobraževanje v sami organizaciji in zunaj nje. Dobili smo vrsto zanimivih ugotovitev, med katerimi tu (ker ne morem predstaviti vseh ugotovitev) navajam le tiste, ki se mi zdijo posebno zanimive, ker so nekoliko drugačne, kot bi morda pričakovali. To so:

- velikost organizacije: izobraževanje poteka tako v majhnih kot tudi v velikih organizacijah, pri tem pa imajo majhne organizacije celo prednost, posebno pri neformalnem izobraževanju, saj imajo celo intenzivnejše in kakovostnejše izobraževanje kot velike organizacije;

- sestava zaposlenih ali članov organizacije (po spolu, starosti, izobrazbi) vpliva predvsem na posamezne vrste izobraževanja (npr. na vsebino, oblike, trajanje in druge značilnosti PNIO), ni pa nujno, da vpliva na temeljne možnosti za izvedbo izobraževanja v organizaciji;

- razvitost organizacije: PNIO potekajo tako v gmotno in organizacijsko bolj razvitih kot tudi v gospodarsko manj močnih in navzven slabše organiziranih organizacijah; tako npr. normativna urejenost izobraževanja ne zagotavlja, da bo izobraževanje v takšni organizaciji boljše kot v organizacijah, ki nimajo tako urejenih pravnih aktov;

- organiziranost izobraževalne službe: tudi v organizacijah, ki nimajo posebne službe za izobraževanje, lahko potekajo PNIO enako uspešno, lahko pa tudi bolje kot v tistih, ki imajo organizirano izobraževalno službo; to ne pomeni, da organizirana izobraževalna služba ni potrebna, res pa je, da za izvedbo neformalnega izobraževanja ni nujno potrebna, če deluje enostransko (le v prid formalnega in kakorkoli formalno zahtevanega izobraževanja), pa je lahko tudi ovira neformalnemu izobraževanju.

Iz rezultatov naše raziskave lahko sklepamo, da na neformalno izobraževanje v organizacijah bolj vpliva narava dejavnosti organizacije kot pa njena formalna organiziranost za izobraževanje. To pa se ujema z mnenji, da pretirana reguliranost lahko škodi izobraževanju odraslih, še posebno pa neformalnemu izobraževanju.

4. Ugotovili smo, da je izobraževanje v organizaciji, še posebno pa neformalno izobraževanje, tesno funkcionalno povezano z dejavnostjo organizacije.

5. Domneva, da je neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah tudi sestavina delovanja in življenja vsake lokalne skupnosti in se spontano oblikuje v mrežo ponudbe izobraževanja in učenja v lokalni skupnosti, se je potrdila le deloma. Rezultati kažejo, da se PNIO oblikujejo predvsem po potrebah svojih organizacij, po potrebah skupnosti pa le toliko, kolikor je organizacija povezana s potrebami skupnosti. Merilo je torej organizacija in ne program, ne glede na to, kako potreben bi ta lahko bil za skupnost, v kateri deluje.

To pa ne zavrača naše domneve, da se v skupnosti spontano oblikuje mreža programov neformalnega izobraževanja odraslih. Ko smo predstavili celotno ponudbo PNIO za vsako od obravnavanih krajevnih skupnosti, smo dobili bolj ali manj pestro ponudbo programov neformalnega izobraževanja odraslih v vsaki od izbranih krajevnih skupnosti; ponudba se je

sicer razlikovala po posameznih krajevnih skupnostih in je bila odvisna od njihovih značilnosti (velikost, razvitost, geografski in prostorski položaj, tip naselja, kulturno in socialno okolje itn.), vendar so bile nekatere temeljne potrebe zastopane v ponudbi vseh krajevnih skupnosti. Naša raziskava opozarja na možnost, da se mreža programov neformalnega izobraževanja odraslih bodisi načrtneje oblikuje bodisi se načrtneje izrabljajo PNIO, ki delujejo na območju. Takšna povezava bi bila mogoča s sistematičnejšim ugotavljanjem ponudbe (pregled delujočih PNIO) in z razvitim sistemom informiranja o ponudbi PNIO.

Na koncu omenimo, da smo s svojim raziskovanjem dopolnili shemo »Funkcije izobraževanja v družbi po načinih izpeljave in načrtovanja izobraževanja« (Ward, Dettoni 1974), tako da smo ponujeni shemi o možnostih priložnostnega učenja ter neformalnega in formalnega izobraževanja dodali še možnost zunajinstitucionalnega učenja, in tako namesto matrike s štirimi okenci dobili matriko, ki jih ima šest. Ta rekonstrukcija nam je omogočila, da smo v shemo včlenili še zunajinstitucionalno priložnostno učenje in organizirano samostojno učenje in samoizobraževanje.

Naj na koncu povzamem, v čem je naše raziskovanje prispevalo k nadaljnjemu razvoju andragoške teorije in prakse:

a) ugotovili smo, da je izobraževanje in učenje splošna potreba vseh organizacij, ki se izraža predvsem v programih neformalnega izobraževanja odraslih;

b) neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah smo opazovali v programih in projektih neformalnega izobraževanja in učenja (PNIO), ki jih je mogoče opredeliti s stalnimi strukturnimi prvinami, in tako tudi sistematično opazovati;

c) ugotovili smo, da poteka neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah v različnih oblikah, ki omogočajo bolj ali manj formalizirano izvedbo izobraževanja;

č) sklepamo, da je izobraževanje, zlasti programi/projekti neformalnega izobraževanja odraslih (PNIO) ena temeljnih strukturnih sestavin delovanja vsake organizacije; če ga organizacija nima, jo lahko označimo kot pomanjkljivo razvito in lahko domnevamo, da ne opravlja vseh svojih funkcij;

d) PNIO omogočajo ustrezno statistično zajemanje neformalnega izobraževanja v organizacijah; ker to dosedaj ni bilo mogoče, so bile ugotovitve o izobraževanju v organizacijah pomanjkljive in netočne;

e) potrdili smo domnevo, da je neformalno izobraževanje v organizaciji tesno funkcionalno povezano z dejavnostjo organizacije;

f) PNIO v organizacijah v lokalni skupnosti tvorijo neformalno mrežo v ponudbi izobraževanja in učenja te skupnosti; izobraževalna ponudba lokalne skupnosti je popolna šele takrat, ko jo spopolnimo s podatki o programih neformalnega izobraževanja odraslih v organizacijah;

g) raziskovanje neformalnega izobraževanja odraslih zahteva nove metode in tehnike raziskovanja; v raziskavi je bil razvit takšen pristop in instrumentarij zanj;

h) zdajšnje sheme o možnostih izobraževanja in učenja odraslih je treba spopolniti; predlagali smo takšno shemo.

Naša raziskava pa je pomembna tudi zato, ker nam je z empiričnimi podatki o potrebah in uresničevanju neformalnega izobraževanja odraslih v organizacijah spopolnila sliko o izobraževanju odraslih v Sloveniji.

Jelenc, dr. Zoran
Direktor Andragoškega centra Slovenije in docent na Filozofski fakulteti

Literatura

ARGYRIS, Chris, Donald A. SCHON: ORGANIZATIONAL LEARNING: A THEORY OF ACTION PERSPECTIVE. Addison-Wesley Publishing Company, 1978

BREMBECK, S. Cole: FORMAL EDUCATION, NON-FORMAL EDUCATION AND EXPANDED CONCEPTIONS OF DEVELOPMENT. Non-formal Educational Information Center, Michigan State University, East Lansing 1978.

CROSS, Patricia K.: ADULT AS LEARNERS. Increasing Participation and Facilitating Learning: Jossey-Bass Publishers, S. Francisco 1981.

DE SANCTIS, Felippo: TOWARDS A DIALECTIC DEFINITION OF ADULT EDUCATION. European Centre for Leisure and Education, Prague 1981 (MAE 99).

EDUCATION ON THE MOVE. Extracts from Background Papers prepared for the Report of the International Commission of the Development of Education. The Ontario Institute for Studies in Education, Toronto, The Unesco Press, Paris 1985.

FOURTH INTERNATIONAL CONFERENCE ON ADULT EDUCATION. Unesco, Paris 1985.

FURTHER EDUCATION AND TRAINING OF THE LABOUR FORCE. Country Report-Germany, OECD, Paris 1991.

GRANDSTAFF, Marvin: ALTERNATIVES IN EDUCATION. A SUMMARY VIEW OF RESEARCH AND ANALYSIS ON THE CONCEPT OF NON-FORMAL EDUCATION. East Lansing 1974. (Program of Studies in Non-Formal Education - Study Team Reports.)

HUGH, Oliver: SHARING THE WORLD - A PROSPECT OF GLOBAL LEARNING. Ontario Institute for Studies in Education, Toronto 1987.

HUSEN, Torsten: THE LEARNING SOCIETY. Methuen, London 1974.

INTERNATIONAL MEETING OF EXPERTS TO REVIEW THE INTERNATIONAL STANDARD CLASSIFICATION OF EDUCATION (ISCED) AND ITS IMPLICATIONS. Unesco, Paris 1974.

JARVIS, Peter: AN INTERNATIONAL DICTIONARY OF ADULT AND CONTINUING EDUCATION. Routledge, London in New York 1990.

JELENC, Zoran: NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH. Sodobna pedagogika, Ljubljana 1982, 1-2, 69-78, 3-4, 186-193, 5-6, 277-285.

JELENC, Zoran: NOVI METODOLOŠKI PRISTOPI PRI PREUČEVANJU IZOBRAŽEVANJA IN UČENJA ODRASLIH. Kako preučuje Allen Tough učne projekte odraslih?, Sodobna pedagogika, Ljubljana 1983, 9-10, 396-402.

JELENC, Zoran: NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V SKUPNOSTI. Primer: Izobraževanje za ekološko osveščanje. Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana 1988, 40-50. (Zbornik s posvetovanja, Knjižnica ADS.)

JELENC, Zoran: ODRASLI PREBIVALCI SLOVENIJE V IZOBRAŽEVANJU. Pedagoški inštitut v Ljubljani, Ljubljana 1989. (Zbirka: Konceptija izobraževanja odraslih v Sloveniji, št. 2.)

JELENC, Zoran: NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V ORGANIZACIJAH (doktorska disertacija). Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana 1992.

KIDD, Roby: RELENTLESS VERITY: EDUCATION FOR BEING - BECOMING-BELONGING. Syracuse University, Syracuse 1973. (Publications in Continuing Education.)

LIFELONG EDUCATION FOR ADULTS (ur. Colin J. Titmus). An International Hand-book. Pergamon press, Oxford 1989.

LOWE, John: THE EDUCATION OF ADULTS: A WORLD PERSPECTIVE. The Unesco Press, Ontario Institute for Studies in Education, Toronto 1975.

NON-FORMAL EDUCATION: THE DEFINITIONAL PROBLEM. Michigan State University, East Lansing 1974. (Program of Studies: Non-formal Education – Discussion Papers, 2.)

OUT-OF-SCHOOL ADULT EDUCATION AND ITS DEVELOPMENT IN VARIOUS COUNTRIES. Warsaw-Miedzeszyn 1987. (Proceedings of the international seminar.)

SAMOLOVČEV, Borivoj: NEFORMALNO OBRAZOVANJE ODRASLIH KAO EDUCATIVNI POKRETI I TEORIJSKA POJAVA, Andragogija, Zagreb 1984, 6-8, 203-276.

STOCKFELT, Torbjorn, SKOLD, Mauritz: EVERYDAY LEARNING AS A PROCESS AND AS A BASIS FOR SYSTEMATIZED LEARNING, STUDIES AND OTHER ACTIONS.

TERMINOLOGIJA IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH (ur. Zoran Jelenc). Pedagoški inštitut v Ljubljani, Ljubljana 1991. (Izobraževanje odraslih, 6.)

THE INTERNATIONAL ENCYCLOPEDIA OF EDUCATION RESEARCH AND STUDIES (ur. Torsten Husen in T. Neville Postlethwaite). Non-formal Education. Pergamon Press, Oxford 1985, 3536-3559.

TOUGH, Allen: ADULTS' LEARNING PROJECTS. A FRESH APPROACH TO THEORY AND PRACTICE IN ADULT LEARNING. Ontario Institute for Studies in Education, Toronto 1971, 1979.

WARD, Ted, John DETTONI: NON-FORMAL EDUCATION: PROBLEMS AND PREMISES. Non-formal Education: The Definition Problem. Program of Studies in Non-formal Education – Discussion Papers, 2. Michigan State University, East Lansing 1974.

Kompas hotel Bled
Cankarjeva 2, 64260 Bled
Tel.: 064 / 7940

Faks: 064 / 77388 – marketinška služba

Hotel je v središču Bleda, vendar odmaknjen od glavne ceste in v mirnem okolju. Razpolaga s 160 ležišči v dvoposteljnih in enoposteljnih sobah (tuš, wc, satelitska TV, minibar, balkon). Gostom sta poleg hotelske restavracije na voljo kavarna in picerija, v poletnih mesecih pa tudi terasa z zunanjim bazenom. Hotel ima lastno parkirišče. **Za organizacijo seminarjev, konferenc in poslovnih srečanj** imamo ustrezno opremljeni dvorani (za trideset oziroma šestdeset ljudi). Na vašo željo poskrbimo tudi za slavnostna kosila, večerje in sprejeme.

Pričakujemo vas!